

4. 12 найкращих інструментів для помічників у написанні наукової роботи зі штучним інтелектом. <https://squeezegrowth.com/uk/best-ai-research-paper-writing-tools/>

5. ChatGPT в сфері наукових досліджень: шкода чи користь? <https://nim.media/articles/chatgpt-v-sferi-naukovikh-doslidzhen-shkoda-chi-korist>.

6. Штучний інтелект: спотворює чи розвиває наукову літературу? <https://nim.media/articles/shtuchny-intelekt-spotvoryuye-chi-rozvivaye-naukovu-literaturu>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-46>

ПІДГОТОВКА ДИСЕРТАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Обручнікова Наталія Дмитрівна

*старший викладач кафедри англійської мови,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій;
аспірант кафедри філософії і освіти дорослих,
Центральний інститут післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Воєнний стан, як злиття політичних, соціальних та економічних вимірів конфлікту, неминуче вносить свій вплив на всі сфери суспільного життя, включаючи академічний простір. Ця обставина відображається на підготовці дисертацій, дослідженнях та науковій спільноті загалом. Така ситуація може призвести до зменшення активності дослідників, зсуву пріоритетів у дослідницьких темах та зниження якості підготовлених дисертацій.

Воєнний стан може призвести до обмежень у доступі до ресурсів, необхідних для наукової діяльності і може впливати на міграцію науковців та студентів. Конфлікти можуть призвести до масового переміщення людей, включаючи вчених з різних регіонів. Це може вплинути на склад наукового співтовариства та обмін знаннями. Як зазначено в інформаційно-аналітичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану»: «Війна змусила учасників освітнього процесу масово залишити місця свого проживання. Таке масштабне переміщення (у межах України та за кордон) вимагало нових зусиль із забезпечення

рівного доступу до навчання, створення передумов для утримання учнів і педагогів в українській системі освіти та їх повернення в разі виїзду за кордон. Міністерством освіти і науки України зроблено низку кроків щодо трансформації методичного забезпечення організації освітнього процесу в закладах освіти під час дії правового режиму воєнного стану (очна, дистанційна, змішана та індивідуальна форми)» [2, с. 37].

Воєнні конфлікти та загострення геополітичних ситуацій мають безпосередній та далекосяжний вплив на освітні процеси та наукову сферу України. Ось кілька ключових аргументів, які вказують на важливість подальшого дослідження цієї проблеми:

1. **Загроза для неперервності освіти.** Воєнний стан може призвести до припинення освітнього процесу, зокрема у вищих навчальних закладах. Це може вплинути на нормальний перебіг підготовки дисертацій та підвищити складності щодо доступу до необхідних ресурсів і консультацій.

2. **Зміни в тематиці досліджень.** Воєнний стан може змінити актуальні теми досліджень українських вчених. Деякі питання, пов'язані з безпекою, конфліктами та регіональними аспектами, можуть стати більш пріоритетними та вимагати додаткових досліджень та аналізу.

3. **Зовнішній вплив на науковий процес.** Воєнний стан може також призвести до змін у фінансуванні наукових досліджень та міжнародних зв'язках.

4. **Важливість результатів для суспільства.** Результати дослідження впливу воєнного стану на процес підготовки та захисту дисертацій можуть бути корисними для урядових органів, освітніх установ, та науковців, сприяючи розробці стратегій та політик, спрямованих на покращення якості освіти та досліджень в умовах конфлікту.

5. **Міжнародний вимір.** Дослідження впливу воєнного стану на науковий процес мають важливий міжнародний вимір, оскільки вони можуть відображати досвід України у подоланні викликів, пов'язаних з геополітичними конфліктами, і сприяти обміну досвідом між країнами, що пережили подібні ситуації.

Цей процес описується у книзі Джеймса Ленга «A Week-by-Week Guide to Your First Semester of College Teaching» [1, с. 54]., ЮНЕСКО також звертає увагу на важливість дослідження впливу збройних конфліктів на вищу освіту. У їхній публікації «The Impact of Armed Conflict on Higher Education: Challenges and Opportunities» розглядається вплив воєнного конфлікту на доступ до освіти, наукові дослідження та можливості міжнародної співпраці в умовах воєнного стану [3].

Як зазначено в інформаційно-аналітичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану», потрібно: «Оцінити середньо- й

довгострокові впливи війни на сферу наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності сьогодні вкрай важко, зокрема через непрогнозованість подальшого розвитку ситуації та проблеми зі збором інформації щодо можливості продовження виконання розпочатих і запланованих наукових, науково-технічних робіт та проєктів, а також інноваційних проєктів, наявності кадрового потенціалу, стану дослідницької й інноваційної інфра-структури» [2, с. 198].

Розгляд можливостей для підтримки та стимулювання молодих дослідників у важких умовах воєнного стану є ключовим завданням, що вимагає уважної уваги та дієвих заходів. Ось кілька аспектів, які слід врахувати при розгляді цієї проблеми:

1. **Фінансова підтримка.** Сприяння молодим дослідникам у вигляді стипендій, грантів та фінансової підтримки наукових досліджень може значно полегшити їхню роботу. Важливо створити механізми, які б забезпечували доступ до фінансових ресурсів навіть у воєнний період.

2. **Технічна інфраструктура.** Забезпечення молодих дослідників доступом до необхідної технічної інфраструктури, такої як лабораторії, комп'ютери та дослідницькі інструменти, є важливим аспектом підтримки їхньої роботи.

3. **Менторство та навчання.** Надання можливостей для молодих дослідників отримати керівництво та підтримку від досвідчених вчених може сприяти їхньому розвитку та успіху в науковому середовищі.

4. **Міжнародний обмін та співпраця.** Співпраця з міжнародними науковими організаціями та університетами може відкрити нові можливості для молодих дослідників, дозволяючи їм обмінюватися досвідом та отримувати доступ до світового наукового співтовариства.

5. **Психологічна підтримка.** Важливо також врахувати психологічні аспекти, оскільки воєнний стан може призвести до стресу та тривожності серед молодих дослідників. Надання психологічної підтримки та консультацій може бути важливим фактором для збереження їхнього здоров'я та продуктивності.

Розгляд і впровадження цих можливостей для підтримки молодих дослідників в умовах воєнного стану може сприяти збереженню інтелектуального потенціалу країни та підтримці наукової діяльності навіть у найважчих обставинах. В інформаційно-аналітичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану» зазначається: «Мобілізація зусиль Уряду, наукової спільноти та інноваторів, кожного з науковців дасть змогу зберегти той потенціал сфери науки й інновацій, який уже сьогодні працює на наше майбутнє, та створити умови для розвитку всієї країни як потужного представника світової спільноти розвинутих демократичних країн» [2, с. 197].

Умови воєнного конфлікту змінюють відносини в науковому співтоваристві, обмежуючи доступ до ресурсів, збільшуючи вимоги до наукової обґрунтованості та етичної відповідальності. Однак, важливо враховувати, що в умовах викликів появляються нові можливості для вдосконалення дослідницької роботи. Від підтримки молодих дослідників до дотримання наукової етики, від обмеження академічної мобільності до нових дослідницьких акцентів – кожен аспект має свою вагу в контексті підготовки дисертацій під час воєнного стану.

Важливість досліджень в цій галузі полягає не лише у вивченні впливу конфлікту на науку, але й у визначенні шляхів адаптації та подолання обмежень. Від взаємодії науковців, освітян та влади залежить створення сприятливого середовища для розвитку дослідницької думки в умовах воєнного стану. Результатом такої співпраці може стати розширення обсягу знань, вирішення актуальних проблем та забезпечення стабільності наукової сфери.

Література:

1. A Week-by-Week Guide to Your First Semester of College Teaching. By James M. Lang . Cambridge Mass. : Harvard University Press , 2008 .xv + 315 pages. ISBN 978-0-674-02806-7

2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022. 140 с.

3. ЮНЕСКО «The Impact of Armed Conflict on Higher Education: Challenges and Opportunities» <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S073805932100047X>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-321-0-47>

МЕТОДИ ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Орел Вікторія Анатоліївна

*старший викладач кафедри правознавства,
Полтавський університет економіки і торгівлі
м. Полтава, Україна*

Розвиток правової науки та практики, забезпечення принципу верховенства права можливий шляхом вироблення дієвих інструментів захисту прав і інтересів людини і громадянина. При цьому методи юридичної аргументації є ключовими, адже вони сприяють досягненню